

Oponentský posudek na diplomovou práci

Název diplomové práce: **Zásah do základních lidských práv hromadným sledováním**

Autor diplomové práce: **Jakub Kousal**

Vedoucí diplomové práce: **JUDr. PhDr. Marek Antoš, LL.M., Ph.D.**

Autorka oponentského posudku: **JUDr. Miluše Kindlová, M. Jur., Ph.D.**

Struktura a obsah diplomové práce:

Diplomant rozdělil svou absolventskou práci do pěti základních částí. Vedle úvodu, v němž zdůvodňuje důležitost analyzované problematiky a definuje, co v práci rozumí pojmem „hromadné sledování“, a shrnujícího závěru se v částech 1, 2 a 3 postupně věnuje nástrojům hromadného sledování ve Spojených státech amerických, v Evropské unii a konečně v rámci české právní úpravy. V těchto částech vždy nejdříve stručně představí hlavní právní základ pro hromadné sledování, rozebere relevantní judikaturu a následně posuzuje, do jaké míry jsou dané právní úpravy v souladu s ústavně či mezinárodně zakotveným katalogem lidských práv, zejména právem na ochranu soukromí a svobodou projevu. Z hlediska účelu diplomové práce – „posoudit, zda došlo či dochází k protiprávnímu zásahu do základních lidských práv“ některými z nástrojů hromadného sledování (str. 1) považuji za klíčové právě tyto závěrečné pasáže jednotlivých kapitol, kde autor „testuje“ jednotlivé úpravy podle principu proporcionality (a někdy podle jeho různých pojetí).

Jednotlivé kapitoly práce jsou velmi systematicky rozděleny na dílčí části, návaznost mezi nimi je přirozená. Autor ve své práci a analýze podrobně pracuje s několika zásadními soudními rozhodnutími ze všech zkoumaných teritoriálních a právních oblastí. Ohledně odborné literatury se o větší množství autorských prací opírá zejména ve vztahu k americké právní situaci a jejímu hodnocení; z hlediska právní úpravy v rámci Evropské unie a České republiky jsou hlavním těžištěm jeho výzkumu především soudní rozhodnutí.

Hodnocení formálních kritérií zpracování diplomové práce:

Diplomová práce je na dobré jazykové a stylistické úrovni, bohužel místy s větším množstvím především interpunkčních chyb či překlepů (namátkou str. 40, 45, 46, 75, 76), které poněkud kazí dojem z jinak pěkného jazykového podání. Citační kultura je příkladná.

Hodnocení obsahu diplomové práce:

Obsahově je přínosem práce nejen samotný popis různých právních úprav hromadného sledování, ale především jejich pečlivé poměrování testem či testy proporcionality. Autor si všímá toho, jak k tomuto testování přistupuje v obecné rovině, popř. už v konkrétních kauzách týkajících se legality hromadných sledovacích technik, jak Výbor OSN pro lidská práva, tak i Soudní dvůr EU, Evropský soud pro lidská práva či náš Ústavní soud. Většinou se snaží „přeložit“ určité odlišnosti

ve zkoumání zásahů do lidských práv těmito institucemi do třísložkového „klasického“ testu (vhodnost, nezbytnost, přiměřenost v užším slova smyslu). Poukazuje i na fakt, že samotná aktivní legitimace žalobců může být v některých situacích problémem, jak dokazuje šňůra soudních rozhodnutí v americké kauze *Clapper* (str. 22 an).

Právě záměr diplomanta podrobně rozvést jednotlivé aspekty argumentace soudních či kvazisoudních orgánů spolu se svým kritickým pohledem na tuto argumentaci vede někdy k určitému zdouhавému vysvětlování v rámci diplomové práce, ale rozumím důvodům autora, proč se touto cestou vydal. Zároveň je na práci pěkné, že se diplomant pokusil jít dál a nezůstal jen u strohého popisu jednotlivých rozhodnutí.

Z práce je zřejmé, že klíčový problém spatřuje osobně především u nesplnění proporcionality v užším slova smyslu, tedy ve fázi hodnocení relevantní váhy přínosů a nevýhod zvoleného prostředku omezujícího základní práva. Na jednu stranu zde postrádá adekvátnost právních záruk proti zneužití těchto sledovacích mechanismů, což je věc, kterou lze alespoň rámcově objektivně hodnotit. Na stranu druhou je otázka splnění či nesplnění tohoto třetího kroku testu otázkou zejména hodnotovou, kdy je pravděpodobné, že vždy budou lidé (hodnotitelé) klást větší důraz tu na svobodu, soukromí či informační sebeurčení jednotlivce, tu na zajištění bezpečnosti. Velmi oceňuji, jak autor dokáže – v návaznosti na dílo Aharona Baraka – umně v rámci tohoto třetího kroku testu udělat pohled vzad, opět se podívat na možné alternativní prostředky, které také vedou k legitimnímu cíli zajištění bezpečnosti, i když ne tak efektivně (a nevedly tedy k nesplnění testu nezbytnosti posuzované úpravy), a zvážit, zda by byl tento pokles v efektivitě převážen prospěchem z uchování co nejvíce ze základního práva.

Pokud mám jako oponentka vystihnout určité aspekty, které by práci mohly ještě obohatit, pak je to právě otázka hodnotová, na jejímž zodpovězení stojí i proporcionalita *stricto sensu*. Ocenila bych širší debatu (ve stylu protiargumentů proti vlastní pozici autora) na téma, zda se vlastně důraz na soukromí jednotlivce nepřeceňuje, když v současnosti jsou lidé zvyklí ve veřejném informačním prostoru, často s dostupností pro velký počet osob, o sobě sdělovat důvěrné informace. Nemění se tvář a hodnota soukromí? Diplomant by mohl této otázce věnovat větší pozornost, a tím lépe vyargumentovat vlastní názor a hodnotové pojetí.

Další otázka je makropolitická. Některé silné státy světa výrazně posilují informační kontrolu nad životem svého obyvatelstva (zejména Čína). V rámci této kontroverzní činnosti (která však danému obyvatelstvu nemusí přijít nepřipustná, protože nikdy nezažilo stav, kdy by základem filosofie jejich státu byl svobodný jednatel) získávají data, která posilují i jejich bezpečnostní schopnosti, a to včetně těch, které jsou zaměřené expanzivně. Mohou být i státy jako USA, Spojené království a další motivovány „držet krok“, aby v geopolitickém prostoru neztrácely?

Celkový závěr:

Diplomovou práci hodnotím jako velmi pěkně zpracovanou a poučnou, s vlastním přínosem autora. Diplomant zodpověděl svou výzkumnou otázku způsobem zcela odpovídajícím požadavkům na tento typ absolventské práce a přehledně vysvětlil, v čem spatřuje v analyzovaných úpravách hromadného sledování nepřipustný zásah do základních práv. Těším se tedy na ústní obhajobu diplomové práce.